

УДК 329.14:331.105.5

Профспілкова політика Української соціал-демократичної партії на етапі її становлення

І.І. БЕГЕЙ

Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, м. Львів, E-mail: begej@i.ua

Авторське резюме

У статті, починаючи з перших фахових організацій в Галичині, аналізується участь УСДП в процесі формування українського профспілкового руху кінця XIX – початку XX ст. Наголошується на його особливостях, зумовлених передусім поневоленням українського населення галицького краю, намаганням панівних націй, зокрема поляків, керівників їхньої соціал-демократичної партії монополізувати співпрацю з фаховими організаціями, використовувати українське робітництво в своїх інтересах, у підсумку – позбавити його національної ідентичності. У дослідженні йдеться про неодноразові і наполегливі, але, на жаль, не завжди успішні спроби окремих лідерів УСДП, використовуючи програмні засади Соціал-демократичної робітничої партії Австрії (СДПРА), зупинити ці згубні тенденції, українізувати фахові організації через створення у них національної секції з освітніми функціями (україномовний професійний друкований орган, україномовні керівники профспілок тощо).

Звертається увага на розуміння органічної взаємозалежності соціал-демократичного і професійного руху теоретиками різних напрямків лівиці (Карлом Марксом, Фрідріхом Енгельсом, Володимиром Леніном, Отто Бауером, Юліаном Бачинським, Володимиром Левинським, Антоном Чернецьким), відмінності у поглядах цих діячів на цю проблему, яка вимагає переосмислення у контексті діяльності профспілкових організацій і лівих партій сучасної України.

Ключові слова: робітничий рух, профспілкові організації, соціал-демократія, Українська соціал-демократична партія (УСДП), Соціал-демократична робітнича партія Австрії (СДРПА), Польська партія соціал-демократична (ППСД).

Trade union politics of Ukrainian social democratic party for its development

І.І. BEGEJ

Lviv institute of banking the University of banking of the National Bank of Ukraine, Lviv, Ukraine, E-mail: begej@i.ua

Abstract

In the article, starting with the first professional organizations in Galicia, analyzes the participation of the USDP in the process of formation of the ukrainian trade Union movement of the late NINETEENTH - early twentieth century is Marked on its features, primarily due to the enslavement of the ukrainian population of Galicia, the desire of the ruling Nations, in particular poles, heads, their social-democratic party to monopolize the cooperation with professional organizations, to use the ukrainian working class in their own interests, to deprive it of its national identity. The study says about the repeated and insistent, but, unfortunately, not always successful attempts of individual leaders USDP using the programming principles of the Social-democratic workers ' party of Austria (SDPR), to stop these destructive trends, ukrainizirovat professional organizations through the creation of these national sections with educational functions (ukrainian professional organ, ukrainian Union leaders, and so on).

Attention is drawn to the understanding of the organic interdependence of the social democratic and professional movement theorists in different directions left (Karl Marx, Friedrich Engels, Vladimir Lenin, Otto Bauer, Julian Bachinski, Vladimir Lewinski, Anton czernecki), differences in the views of these leaders on this issue, which requires predominance in the context of the activities of trade unions and leftist parties of modern Ukraine.

Keywords: labour movement, trade unions, social democracy, the Ukrainian social democratic party (USDP), the Social democratic workers party of Austria (SDRPA), the Polish party the social democratic (PPSD)

Постановка проблеми. Формування робітничих осередків, які можна вважати предтечами професійних спілок, хронологічно дещо випереджає виникнення організованого лівого руху, що є закономірно. Адже робітничий рух це колись не лише профспілок, але й робітничих політичних партій(соціалістичні, соціал-демократичні, комуністичні), кооперативів, як організацій взаємодопомоги, рекреаційних об'єднань (освітні асоціації, спортивні клуби

тощо). У генезі діяльності профспілок і лівих партій - соціальний захист працівників, до того ж перші часто-густо були і залишаються фінансовим донором других, а також їх електоральною опорою. Тому теоретики лівого руху ще у середині XIX ст. добре усвідомлювали його органічну єдність з профспілковим рухом і залежність від нього. Так, К.Маркс вважав, що «професійні спілки ставали організаційними центрами для робітничого класу»[20, с. 83], а

© І.І. Береж, 2015

його соратник Ф.Енгельс стверджував, що вони «справжня класова організація пролетаріату, в якій він проводить свою повсякденну боротьбу з капіталом, яка для нього є школою...» [7, с. 30]. Один з їхніх послідовників В. Ленін спочатку дотримувався марксистської лінії, розцінював профспілки як партійних партнерів, закликав «сплачувати організацію партії и організацію профессиональных союзов» [16, с.101]. Він розвинув Енгельсову думку і вжив до характеристики профспілок фразу, яка потім стала застосовуватися крилатою: «Профспілки – резервуар державної влади, школа комунізму, школа господарювання» [17, с. 284]. Але водночас, встановлюючи державну і ідеологічну монополію комуністичної партії, поставив завдання підпорядкувати їй профспілки, виховувати їх, керувати ними [18, с. 310-311].

Лідери Української соціал-демократичної партії Галичини і Буковини так само чітко усвідомлювали взаємозалежність есдеківського і профспілкового рухів для успішної розбудови партії. Один з них А.Чернецький писав: «При дискусіях та дебатах над сею справою, чуємо все, що політичний хотьби й соціал-демократичній партії не слід мішатись до фахових організацій, та вносити там свою політику, що се тільки справа самих робітників. Розуміємо добре мотиви того. Але на одно звертаємо увагу. А чи ж соц.-дем. партія не є партією робітничою? А чи ж подавляюча більшість делегатів на міжнародному соціалістичному конгресі в Штутгарті (1907) по довгих та основних дебатах не станула на тому, що «існує також всезростаюча сфера класової боротьби, в котрій можна досягнути кращих наслідків тільки через співділане та кооперацію партій та фахових організацій...» [23, с.440]. Українські есдеки діяли в межах австрійської соціал-демократії, змушені були брати до уваги її програмові постулати, теоретичні розробки австромарксистів, наприклад, Отто Бауера. Це перше. Постійні перешкоди розвитку як партійного так профспілкового українського руху їм чинили польські ідеологічні колеги. Це друге. Відсоток українців серед робітництва Австро-Угорської імперії був одним з найнижчих. Це третє. Попри це УСДП намагалася проводити власну профспілкову політику. Це четверте. Висвітлення цих та інших чинників і визначає актуальність запропонованої теми.

Аналіз досліджень і публікацій. Профспілкова політика УСДП до цього часу не ставала окремою темою наукових досліджень. У совєтську добу діяльність профспілок висвітлювалась через призму їх «школи комунізму» під мудрим керівництвом єдино правильної РКП(б)- ВКП(б)-КПРС, а всі решта ліві сили, передусім українські таврувались як «дрібнобуржуазні», «антинародні», «угодовські», «націоналістичні» тощо. Чи насправді профспілки були «школою комунізму»? – риторично запитує О.Мовчан [21]. Їх діяльність в УРСР від 1945

до 1970 років стала темою кандидатської і докторської дисертацій з історії, а також наукових публікацій К. Кондратюка [13, 14]. Стосунки у трикутнику робітничі профспілки-роботодавці – гетьманський уряд у період Української Держави намагається з'ясувати П.Гай-Нижник [5]. Науково-популярні «Нариси історії профспілкового руху в Західній Україні (1817-1939 рр.)», в яких «через кому» йдеться про досліджувану проблему, видав Р. Берест [3]. Він же у співавторстві з І. Берестом вдається до компаративного аналізу розвитку профспілок Галичини першої чверті ХХ ст. та сучасної України [4]. Над перспективами і проблемами взаємодії профспілок і політичної ідеології соціал-демократії в сучасному розумінні розмірковує також О.Тупиця [24]. Безпосередньо зазначеної теми в контексті загальної діяльності українських соціал-демократів на початку ХХ ст. торкається у своїх працях О. Жерноклеєв [8], О.Жерноклеєв, І. Райківський [9]. Одне слово, список тематичних досліджень потребує поповнення.

Мета дослідження. З'ясувати особливості зародження і розвитку українського профспілкового руху в Галичині в контексті становлення УСДП та її участі в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Зародження професійних спілок в Галичині можна датувати кінцем 1817 року, коли у Львівській приватній друкарні Корнелія Піллера виникла професійна організація під назвою «Союз взаємодопомоги членів друкарської справи». П'ятдесят два роки потому загальні збори поліграфістів державної друкарні Львова прийняли рішення про утворення професійної спілки «Товариство поступове» і затвердили її Статут. Вже у його першому параграфі було акцентовано увагу на класовому характері організації, що свідчило про її соціалістичну орієнтацію [3, с.7,10]. Справді, з самого початку їх формування соціалісти зайняли ключові позиції в профспілкових керівних органах – колегіях. Одну з них, а саме друкарів, очолив громадсько-політичний діяч – Йосип Данилюк, якого одні українські дослідники вважають нашим, інші – спільним українсько-польським, з польського боку – підхід схожий. До речі, на українсько-польському шпагаті перебувало чимало українських соціал-демократичних і профспілкових діячів, і він є однією з характерних ознак розвитку українського лівого і профспілкового рухів.

Й.Данилюк має чималі заслуги в справі європеїзації галицького робітничого руху, захисту соціальних і культурних інтересів робітників, організації випуску робітничо-соціалістичних видань, у боротьбі за запровадження загального виборчого права. З його ініціативи у Львові 1 травня 1890 року (вперше в Україні) відзначено як Міжнародний день солідарності робітників і праці. Він став одним із засновників створеної 15 листопада 1890 року Робітничої партії (з 1892 р.- Галицької соціал-демократичної

партії), яка була мішаною польсько-українсько-європейською партією і задекларувала дотримання «соціал-демократичних принципів» [25, с. 37]. Аналіз цих та інших фактів зародження профспілкового руху в Галичині підводить до висновку, що біля його витоків у цьому краї знаходились передусім друкарські працівники – найосвіченіший прошарок тогочасного робітництва.

Ідеологи та організатори польського лівого руху різними способами намагалися утвердити і зберегти своє панівне становище у ньому щодо українців і євреїв в Галичині, підпорядкувати його вирішенню своїх інтересів. Не відмовилися вони від цих намірів і після утворення у 1899 р. Української соціал-демократичної партії Галичини і Буковини (УСДП). Тому від початку свого існування українські есдеки змушені були вирішувати дилему: залишитись у сфері впливу польських лівих чи вийти з-під нього. Вибір одного з цих варіантів поділив їх умовно на «старих» («інтернаціоналістів») і «молодих» («самостійників»). Відповідне бачення партійного шляху віддзеркалилось і на формуванні профспілкового руху в Галичині. Правда, одні «самостійники» висловлювались за повне виокремлення його української складової, інші погоджувались на її федеративний статус як національної у межах всеавстрійського профспілкового руху. До речі, перші також вважали для себе це прийнятним компромісом. Тим паче, що він базувався на програмних принципах Соціал-демократичної робітничої партії Австрії про федералізм національно-культурного, партійного, громадянського, в т. ч. профспілкового, життя в імперії.

Розлоге тлумачення цих та інших програмних засад СДРПА знаходимо у праці одного з її визначних теоретиків і лідерів Отто Бауера «Національне питання і соціал-демократія». Через десять років після Вімберзького партейтагу (1897р.), який встановив федерацію національних частин СДРПА, її автор не лише констатує, що вони за цей час дедалі більше одна від одної відособлюються й дедалі більше перетворюються на самостійні партії, а й змирився з цим відцентровим процесом. Однак О. Бауер категорично виступає проти його перенесення на професійний рух, оскільки він створює кризу у ньому. На його переконання «основний закон професійної організації полягає в централізації фінансів», що «неминуче вимагає єдиного управління, єдиної професійної політики». При цьому він вважав, що в єдиній місцевій організації мають створюватися національні секції з освітніми функціями, бо «з робітниками кожної національності спілка повинна говорити їх рідною мовою. Для робітників кожної нації їй необхідно мати особливий професійний орган, особливих промовців та організаторів». [1, с.107-109].

Оцінюючи пропозиції О. Бауера щодо ор-

ганізації профспілок в Австрії, знаний теоретик соціал-демократичного і робітничого руху в Україні та Європі Володимир Левинський не вважав їх бездоганними, але такими, що мусять бути враховані «при реорганізації форми професійної організації в Австрії», оскільки «вона зберігає з одного боку інтернаціональну цілісність професійних організацій в Австрії..., а з другого боку гарантує правильність тісних відносин між проф. організаціями і політичними партіями та забезпечує zarazом право членів проф. організації для заспокоювання своїх язиково-культурних і національно-культурних потреб [15, с.36-37].

Слід зазначити, що загальною закономірністю розвитку європейського соціал-демократичного руху була його взаємодія з економічними організаціями робітників, що знайшло своє відображення і в резолюціях Штутгартського конгресу II Інтернаціоналу. Потреба організаційного зміцнення УСДП як самостійного політичного чинника, розширення її масової бази висувала на порядок денний питання про вплив української соціал-демократії в робітничих профспілкових організаціях Галичини, які, будучи багатонаціональними за своїм складом і загальнокрайовими за організаційною структурою, мали виключно польський характер і перебували під повним контролем ППСД [8, с.86].

Особливо дискримінаційним щодо української партії був монопольний підхід ППСД до використання соціальної бази. Лише своєю опорою вона беззастережно вважала всіх міських робітників незалежно від їхньої національності, підпорядкувавши собі при цьому профспілкові організації, каси взаємодопомоги. А відтак, у містах не створювалося комітетів УСДП, українські робітники полонізувалися, політична праця, партійні та профспілкові внески йшли на розвиток польської справи. Офіційне керівництво УСДП на чолі з М. Ганкевичем здебільшого шукало пояснення і виправдання такої ситуації, а не шляхів і засобів її зміни на українську користь. Аналізуючи і порівнюючи цю проблему в підросійській та підавстрійській Україні, відомий наддніпрянський соціал-демократ Лев Юркевич влучно зауважив, що і польські, і російські соціал-демократи «із зворушуючою одноманітністю по всій соборній Україні...- нас українських соціалдемократів – хтять зіпхнути на становище тільки сільської партії, працюючої виключно серед сільського робітництва». І продовжував начебто для нинішнього дня: «Ми не будемо тепер розводитися над питанням про вагу українського національного відродження справи націоналізації городів (розряд. – Л. Ю.). Але можемо упевнено зазначити, що ся остання становить діло життя чи смерті її партій і то в рівній мірі буржасних і пролетарської» [19, с. 193-194].

На конференції УСДП, що відбулася 27-28 січня 1906 року у Львові, поборники усамостій-

нення партії вступили в гостру полеміку з прихильниками її подальшого перебування в організаційних рамках ППСД. На ній було вперше піднято питання про організацію українських профспілок, а також створення місцевих комітетів УСДП у містах. Тодішні керівники партії поставились до цього негативно. Один із них, Теофіль Мелень, визнавши у своїй доповіді важливість союзу соціал-демократичної партії з профспілками у набутті політичної ваги, відкинув можливість створення українських робітничих профспілок, а запропонував обмежитись заснуванням інституту мужнів довір'я в селах, а в містах – культурно-освітніх товариств «Воля» і, як виняток, у повітових центрах – місцевих комітетів УСДП. Свою позицію Т. Мелень аргументував молодістю партії та нечисленністю українського пролетаріату [6]є

Однак, такі аргументи не переконали опозиціонерів, їхній лідер В. Левинський, звинувачуючи Т. Меленя у праці передусім на ППСД, наголосив: «Коли хочемо бути самостійною партією в повному значенні слова, то мусимо заснувати професіональні організації – «на яких партія опирається і черпає з них певні матеріальні засоби»[6].

Схожою була тональність виступів представника віденської групи УСДП М. Пасічника, залізничника зі Станіслава Файфера. Вони запропонували заснувати окремі українські профспілки, видавати газету залізничників не лише польською, а й українською мовою [27, с. 36-37]. Однак конференція відхилила всі пропозиції від опозиції.

В 1908р. «Земля і воля» надрукувала редакційну статтю «Національне питання в галицьких фахових організаціях». У ній наголошувалось, що поруч з головним інтернаціональним завданням профспілкового руху – боротьбою за покращення умов праці – не менш важливою є політична і культурно-просвітня функція цього руху, яка за своєю формою може бути тільки національною. У передовиці зазначалось, що українська соціал-демократія не може піти чеським шляхом – шляхом розподілу профспілок за національною ознакою, оскільки цей рух в Галичині ще порівняно слабкий. Натомість пропонувався компромісний варіант – створення автономних національних секцій в рамках загальнодержавних організацій та національних фахових секретаріатів замість крайових[10]. Це відкрило б УСДП доступ до керівництва вже існуючих фахових організацій, дало б можливість опиратись на них поряд з ППСД [8, с.87]. В. Левинський компромісно охарактеризував принцип федералізації профспілок за національною ознакою як «одинокую дорогу до миру в австрійських професіональних організаціях».[15, с.35] А його однодумець А. Чернецький стверджував, що УСДП «як робітничая партія не змогла ще досі здобути належного впливу на фаховий галицький робітничий рух»[26, с. 429].

До слова, А. Чернецький був чи не основним ідеологом і практиком УСДП з профспілкового руху, яким займався впродовж всього свого перебування у партії. З III з'їзду УСДП (14-15 березня 1909р.) А. Чернецький обіймав посаду другого секретаря партії відповідального, насамперед, за профспілковий рух, зв'язки з робітничими організаціями, а також з галицько-польською соціал-демократією[22, с. 31].

Саме на цьому з'їзді питання про фахову і політичну організацію робітників стало основним. На ньому вперше промислові робітники чисельно переважали делегатів сільських організацій [2,с.8-9]. У звіті Екзекутивного (виконавчого - автор) комітету (ЕК) УСДП В. Левинський вказав на ігнорування національно-культурних прав і потреб українських робітників у галицьких фахових організаціях і зокрема на відсутність української фахової преси тощо. Головною перешкодою до вступу українських робітників у профспілки він назвав їх пропольську орієнтацію[11]. Схожими за змістом і тональністю були виступи делегатів з'їзду Кошака, Шестака, Яросевича, які акцентували увагу на фактах постійної і відвертої протидії з боку ППСД організаційним заходам УСДП щодо створення українських фахових осередків у містах.

Пропольський діяч УСДП С. Вітик у своїй доповіді «Організації політичні, культурні, фахові» запропонував компроміс - новостворювані організації будуть мати український характер, а у вже існуючих необхідно врахувати потреби українських робітників: використовувати українську мову, видавати українські фахові друковані органи тощо. В. Левинський такі пропозиції доповідача назвав недостатніми і запропонував для вирішення проблеми обрати спеціальну комісію з представників обох течій УСДП та ППСД. Розроблена комісією і ухвалена з'їздом резолюція передбачала організацію видання не тільки фахових органів, але й всієї агітаційно-пропагандистської друкованої продукції профспілок українською мовою, а також заснування окремого фахового секретаріату для східної (української) частини коронного краю. З доповіддю про фахову організацію сільсько-господарських робітників на з'їзді виступив О. Безпалко, після чого було вирішено «заснувати крайову організацію австрійського союзу рільних і лісних робітників»[8, с.89].

У травні 1910р. у Перемишлі(тепер – Республіка Польща) відбувся V з'їзд фахових організацій Галичини. Член ЕК УСДП Теофіль Мелень довів до відома його делегатів зміст резолюції III партійного з'їзду. На профспілковому з'їзді також виступив і активний діяч «молодих» П. Буняк, який вимагав створення окремого фахового секретаріату для Підкарпаття, де українці складали 80% робітників, та призначення на посаду секретаря українця. З'їзд ухвалив організувати окремі окружні фахові секретаріати для Львова і Підкарпаття, а при призначенні се-

кретарів урахувати «мовні потреби даного округу» [12].

Однак на практиці польська соціал-демократія і надалі «всіляко перешкоджала розширенню впливів УСДП у галицькому профспілковому русі, його хоча б і частковій українізації» [8, с.89]. «Самостійники» вкотре відреагували на це низкою доволі різких та відверто критичних виступів у пресі. Найбільш показовим у розрізі досліджуваної теми є праця Ю. Бачинського «Взаємні відносини соціал-демократичних партій, української і польської, в Східній Галичині», яка в 1910 році вийшла окремою брошурою, стаття В. Левинського «За форму професійно-фахових організацій» (опублікована у спільному теоретичному органі наддніпрянської та галицької української соціал-демократії журналі «Наш Голос», 1910 рік) та стаття А. Чернецького «Становисько українського робітництва в галицьких фахових організаціях» («Наш Голос», 1911 рік).

У своїй праці Ю. Бачинський зробив детальний аналіз різноманітних способів протидії ППСД усамостійненню УСДП. Спочатку проти «націоналістичної лінії українських товаришів» партійні поляки виступали не офіційно, а ніби приватно. Зокрема, вони не допускали створення українських відділів при заводських бібліотеках, зривали афіші українською мовою. Однак «сі конфлікти в спільних партійних інституціях між товаришами польськими і українськими перенеслися опісля і до Управ партійних і то між управами польської і української партій і до Управи самої української партій – між групою «націоналістів», а групою обстоюючою об'єднуючу політику партії з партією» [2, с.11].

Польське партійне керівництво вдавалося до демонстративної практики ігнорування політичних і національних інтересів українських соціал-демократів. Польська партія взяла під своє керівництво профспілковий рух і вдавала, що значної кількості українців робітників у тій організації ніби не було. Будь-які заходи українських робітників щодо захисту своїх національних потреб розбивалися об рішучий опір польських партійців. В поборенні українства поляки не гребували жодними методами. В одній із профспілкових організацій її голова – поляк, на підставі сфальсифікованих ним свідчень, домігся виключення члена-українця лишень за те, що той вимагав рівності української та польської мов в організації, позаяк у ній переважали українці. Як у профспілкових організаціях, так само і в касах взаємодопомоги польська партія всі керівні платні посади віддала своїм агітаторам. Навзаєм ті віддячували їй матеріальною підтримкою з внесків не лише польських, а й українських робітників. Українські ж соціал-демократи такої підтримки були позбавлені [2, с.13-21]. На підставі такого стану справ Ю. Бачинський дійшов висновку, що «емансипаційний клич за видобуттям української партії

з-під залежності від партій польської мусить розійтись поміж весь загаль українського робітництва... Українські товариші не думають довше видвигати вгору на своїх плечах польських товаришів, щоби опісля польська партія топтала українську партію» [2, с.29,31].

Із своїм партійним побратимом солідаризувався і В. Левинський, який відзначав, «що ППСД у своїх справозданнях на міжнародні соціалістичні конгреси весь професійно-фаховий рух в Галичині вважає польським, незважаючи на те, що нема в Східній Галичині професійної організації, до котрої не належали б в більшій або меншій кількості українські робітники» [15, с. 34-35].

До такого твердження він прийшов на основі аналізу партійних і профспілкових взаємовідносин німецьких і чеських соціал-демократів, які дуже нагадували стосунки між польськими і українськими еседеками. Також він слушно зауважує, що пропорційно до розвитку робітничого і професійного руху окремих народів «встає і набирає значіння в загальнодержавнім професійно-фаховим русі національне питання» [15, с.22]. Ця думка В. Левинського ще раз підтверджує те, що діяльність УСДП в будь-якому напрямку завжди була тісно пов'язана з національним визволенням українців.

З таких же позицій була написана і стаття А. Чернецького. У ній він наголошував, що сила профспілкового руху є основою політичної організації робітників, показником розвитку соціал-демократії. Однак галицькі робітничі партії досі не спромоглися здобути належного впливу на профспілки, що стало причиною недорозвитості профспілкового робітничого руху: у ньому брало участь лише 14% всіх промислових робітників Галичини. Таку статистику лідер УСДП пояснював «цілком польським» характером багатонаціональних за складом галицьких профспілок. «Написи, друки, урядоване, фахова преса, ба навіть й агітації відзначив А. Чернецький – все польське» [26, с.430]. А значна частина українського пролетаріату - це вчорашні селяни, які зберегли національні почуття, а відтак уникають пропольських фахових організацій. На думку автора статті, нерівноправні відносини між українськими і польськими соціал-демократами в кінцевому підсумку не лише послаблювали політичний рух робітництва, а й сповільнювали розвиток соціалізму в Східній Галичині. «Не хочемо розбивати одноцілності фахових організацій, стоїмо на становиську єдності фахових організацій, але домагаємося в них повного пошанування та заспокоєння наших національно-культурних домагань», - вимагав А. Чернецький. Він закликав до належного розв'язання суперечностей між УСДП і ППСД, що сприяло б зміцненню всього робітничого та соціал-демократичного руху в Галичині [26, с.439]. Але адресат виявився глухим.

Так, коли в січні 1911р. головою львівської

фахової комісії було обрано П.Буняка, зв'язана з ППСД крайова фахова комісія не затвердила виборів і на посаду окружного фахового секретаря у Львові був призначений прихильник пропольської лінії УСДП І.Кушнір. Запекла і гостра боротьба між українською та польською соціал-демократією тривала і довкола окружного фахового секретаріату на Підкарпатті, української фахової газети «Залізничник», у керівництві дрогобицької робітничої каси хворих, в інших робітничих установах і організаціях [8, с.89].

До аналізу цих та інших утисків українського соціал-демократичного партійного і профспілкового руху поляками знову повернувся через півстоліття у своїх спогадах. «Вони всіма силами йшли проти українців, - згадував А. Чернецький, - вважаючи місто тереном панування польських соціалістів» [28, с.38].

Наприкінці 1911р. УСДП домоглася затвердження владою статуту « Союзу сільських робітників Галичини і Буковини»[23, с.77]. Це

був її чи не останній успіх у профспілковій політиці напередодні Першої світової війни. Безперервний тиск польської соціал-демократії, внутрішньопартійні чвари, які призвели до розколу партії, загальмували її активну діяльність по створенню українських фахових товариств. В свою чергу це стало однією з вагомих причин значного зменшення впливу УСДП в суспільстві.

Висновки. Український соціал-демократичний і профспілковий рух зароджується практично одночасно із аналогічними рухами народів монархії Габсбургів. Статус подвійного (австрійського і польського) поневолення українців визначає найголовнішу його особливість - УСДП боролась одночасно за своє повне партійне усамотійнення і українізацію фахових осередків в межах єдиної всеавстрійської профспілкової організації. І одне, і друге було підпорядковане досягненню головної мети – національного і соціального визволення українців.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

- 1.Бауер Отто. Національне питання і соціал-демократія. - К.: Основні цінності, 2004.-120с.-(Сер.«Спадщина»).
- 2.Бачинський Ю. Взаємні відносини соціал-демократичних партій, української і польської, в Східній Галичині. Львів: Друкарня Уділова, 1910. -31 с.
3. Берест Р. Нариси історії профспілкового руху в Західній Україні 1817-1939 рр.-Дрогобич:Видавнича фірма «Відродження», 1995.-128 с./ Роман Берест, Дрогобич, 1995.
- 4.Берест Р.Я., І.Р. Берест. Спільне та відмінне у розвитку профспілок Галичини першої чверті ХХ століття та сучасної України:компаративний аналіз//Грані.-2014.-№8(112),с.148-152.
- 5.Гай - Нижник Павло. Робітничі профспілки, роботодавці і гетьманський уряд: історія трибічного конфлікту і досвід незавершеної розв'язки//Література та культура Полісся. - Вип.21.Забуті та воскреслі імена в історії та культурі України, спірні історичні питання. - Ніжин: Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя, 2002.-С.131-142.
- 6.Друга конференція української соціал-демократичної партії/ Воля.-1906.-1 квітня. - Ч.6-7.
- 7.Енгельс Ф. Лист до А. Бебеля 18-28 березня 1875р./ К. Маркс і Ф. Енгельс. Вибрані твори у трьох томах. Том.3. - Видавництво політичної літератури України. - Київ, 1968.-С.27-33.
- 8.Жерноклеєв О. Українська соціал-демократія в Галичині: нарис історії (1899-1918). -Вид.2-е, доп.- К.: Основні цінності, 2000.-168с.
- 9.Жерноклеєв О., Райківський І. Лідери західноукраїнської соціал-демократії. Політичні біографії. - К.:Основні цінності, 2004.-283с.;4с. фото(Сер.«Спадщина»).
- 10.Земля і Воля.- 1908.-19 листопада.
- 11.Земля і Воля.- 1909.-21 березня.
- 12.Земля і Воля.- 1910.-28 травня.
- 13.Кондратюк К. Профспілки України в повоєнний час:деформації, шляхи оновлення//Вісник Львівського університету.Серія історична. Львів, 1992.-Вип. 28, с.90-96.
14. Кондратюк К. Профспілки України у 1945-1990 рр.//Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. Науково-практичний збірник. Київ, 2009.-№3.-С.112-118.
- 15.Левинський В. За форму професійних організацій/ Наш Голос.- 1910.-Ч.1.-С.19-37.
- 16.Ленин В.И. Что делать?/ В.И.Ленин. Избранные произведения. Том 1.- Москва: Издательство политической литературы, 1980.- С.80-236.
- 17.Ленін В.І. Ще раз про профспілки, про поточний момент і про помилки т.т. Троцького і Бухаріна /Ленін В.І. //Повне зібрання творів. – 5-те вид. – К., 1974. – Т. 42, - С. 255-294.
- 18.Ленин В.И. Детская болезнь «Левизни» в коммунизме/ В.И.Ленин. Избранные произведения. Том 3.- Москва: Издательство политической литературы.- 1980.- С. 285-366.
- 19.Люч (Юркевич Л.- автор). Конференція Галицької Української Соціал-демократії/ Наш Голос.- 1911.-Ч.4. – С. 191-198
- 20.Маркс М. Інструкція делегатам тимчасової Центральної Ради з окремих питань/ Маркс К., Енгельс Ф. Вибрані твори в трьох томах. Т.2.-Видавництво політичної літератури України.- Київ, 1968.-С.77-85.
- 21.Мовчан О.М. Чи були профспілки 20-х «школами комунізму»/history.org.ua/joun A4/pro/11_3.pdf
- 22.Робітничий календар на 1910 рік.-Львів, 1910.
- 23.Робітничий календар на 1912 рік.- Львів, 1912.
- 24.Тупиця О.Л. Профспілки і соціал-демократичний рух: проблеми та перспективи взаємодії// Вісник Сев НТУ: зб.наук.пр.Вип.136/2012. Серія: Політологія, 2012р.

25. Химка Д.П. Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860-1890). - К.: Основні цінності, 2002. - 328с. (Сер. «Спадщина»).
26. Чернецький А. Становисько українського робітництва в галицьких страхових організаціях // Наш Голос. - 1911. - Ч. 9-10. Сс. 428-441.
27. Чернецький А. До історії українського професійного руху // Календар «Вперед». - Львів: З друкарні Діла. - 1920.
28. Чернецький А. Спомини з мого життя. - К.: Основні цінності, 2001. - 168с. - (Сер. «Спадщина»).

Стаття надійшла до редакції 03.03.2015

REFERENCES:

1. Bauer, Otto. Natsional'ne pytannya i sotsial-demokratiya (The National Question and Social Democracy). K.: *Osnovni tsinnosti*, 2004. 120 p.
2. Bachyns'kyi Yu. Vzayimni vidnosyny sotsial-demokratychnykh partiy, ukrayins'koyi i pol's'koyi, v Skhidniy Halychyni (Mutual relations of social democratic parties, ukrainian and Polish, Eastern Galicia). L'viv: *Drukarnya Udilova*, 1910. 31 p.
3. Berest R. Narysy istoriyi profspilkovoho rukhu v Zakhidniy Ukrayini 1817-1939 rr. (Essays on the history of the trade union movement in Western Ukraine 1817-1939 biennium). Drohobych: *Vydavnycha firma «Vidrodzhennya»*, 1995. - 128 p.
4. Berest R.Ya., I.R. Berest. Spil'ne ta vidminne u rozvytku profspilok Halychyny pershoi chverti XX stolittya ta suchasnoyi Ukrayiny: komparatyvnyy analiz (Differences and the development of trade unions in Galicia first quarter of the twentieth century and modern Ukraine: a comparative analysis). *Hrani*. 2014. №8 (112), p.148-152.
5. Hay - Nyzhnyk Pavlo. Robitnychi profspilky, robotodavtsi i het'mans'kyi uryad: istoriya trybichnoho konfliktu i dosvid nezavershenoyi rozv'yazky/Literatura ta kul'tura Polissya. - Vyp.21. Zabuti ta voskresli imena v istoriyi ta kul'turi Ukrayiny, spirni istorychni pytannya (Workers unions, employers and government Hetman: trybichnoho history of conflict and experience incomplete solutions). Nizhyn: *Nizhyns'kyi derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Mykoly Hoholya*, 2002. P.131-142.
6. Druha konferentsiya ukrayins'koyi sotsial-demokratychnoyi partiyi (The second conference of ukrainian Social Democratic Party). *Volya*. - 1906. - 1 kvitnya. - Part 6-7.
7. Enhel's F. Lyst do A. Bebelya 18-28 bereznya 1875r. (Letter to A. Bebel 18-28 March 1875). V.3. - *Vydavnytstvo politychnoyi literatury Ukrayiny*. - Kyiv, 1968. - P.27-33.
8. Zhernokleyev O. Ukrayins'ka sotsial-demokratiya v Halychyni: narys istoriyi (1899-1918) (ukrainian Social-Democracy in Galicia: essay history (1899-1918)). K.: *Osnovni tsinnosti*, 2000. - 168p.
9. Zhernokleyev O., Raykivs'kyi I. Lidery zakhidnoukrayins'koyi sotsial-demokratiyi. Politychni biohrafiiyi (Best Western Social Democracy. Political biography.). - K.: *Osnovni tsinnosti*, 2004. - 283p.
10. Zemlya i Volya (Land and Freedom). - 1908. - 19 lystopada.
11. Zemlya i Volya (Land and Freedom). - 1909. - 21 bereznya.
12. Zemlya i Volya (Land and Freedom). - 1910. - 28 travnya.
13. Kondratyuk K. Profspilky Ukrayiny v povoyennyi chas: deformatsiyi, shlyakhy onovlennya (Unions of Ukraine in the postwar period, deformation, upgrade paths). *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya istorychna*. L'viv, 1992. - Vyp. 28, p.90-96.
14. Kondratyuk K. Profspilky Ukrayiny u 1945-1990 rr. (Unions of Ukraine in 1945-1990 years). *Visnyk Akademiyi pratsi i sotsial'nykh vidnosyn Federatsiyi profspilok Ukrayiny. Naukovo-praktychnyy zbirnyk*. Kyiv, 2009. - №3. - P.112-118.
15. Levyns'kyi V. Za formu profesional'nykh orhanizatsiy (The shape of professional organizations). *Nash Holos*. - 1910. - Part 1. - P.19-37.
16. Lenin V.I. Chto delat? (What to do?). *Izbrannie proizvedeniya*. Tom 1. - Moskva: *Izdatelstvo politicheskoy literaturi*, 1980. - P.80-236.
17. Lenin V.I. Shche raz pro profspilky, pro potochnyy moment i pro pomyly t.t. Trots'koho i Bukharina (Once again on Trade Unions, the current and error Trotsky and Bukharin). *Povne zibrannya tvoriv*. - 5-te vyd. - K., 1974. - V. 42, - P. 255-294.
18. Lenin V.I. Detskaya bolezni» Levizni» v kommunizme (Infantile Disorder «Left-Wing» Communism). *Izbrannie proizvedeniya*. V. 3. - Moskva: *Izdatelstvo politicheskoy literaturi*. - 1980. - P. 285-366.
19. Lyuch (Yurkevych L. - avtor). Konferentsiya Halyts'koyi Ukrayins'koyi Sotsial-demokratiyi (Conference Galician ukrainian Social-Democracy). *Nash Holos*. - 1911. - Part 4. - P. 191-198
20. Marks M. Instruksiya delehatam tymchasovoyi Tsentral'noyi Rady z okremykh pytan' (Instructions temporary delegates of the Central Council on specific issues). V.2. - *Vydavnytstvo politychnoyi literatury Ukrayiny*. - Kyiv, 1968. - P.77-85.
21. Movchan O.M. Chy byly profspilky 20-kh «shkolamy komunizmu» (Were unions 20s «schools of communism.») / history.org.ua/joun A4/pro/11_3.pdf
22. Robitnychy kalendar na 1910 rik (The working calendar in 1910). - L'viv, 1910.
23. Robitnychy kalendar na 1912 rik (The working calendar in 1912). - L'viv, 1912.

24. *Tupytsya O.L.* Profspilky i sotsial-demokratychnyy rukh: problemy ta perspektyvy vzayemodiyi (Trade unions and social democratic movement: problems and prospects of cooperation.). *Visnyk Sev NTU: zb.nauk.pr.* Vyp.136/2012. Seriya: Politolohiya, 2012r.
25. *Khymka D.P.* Zarodzhennya pol's'koyi sotsial-demokratiyi ta ukrayins'koho radykalizmu v Halychyni(1860-1890) (The origin of the Polish Social Democracy and radicalism in ukrainian Galicia (1860-1890).-К.: *Osnovni tsinnosti*, 2002.-328 p.
26. *Chernets'kyy A.* Stanovys'ko ukrayins'koho robitnytstva v halyts'kykh strakhovykh orhanizatsiyakh (Stanovysko operation in Galician ukrainian insurance organizations). *Nash Holos.*-1911.-Part 9-10. P.428-441.
27. *Chernets'kyy A.* Do istorii ukrayins'koho profesional'noho rukhu (On the history of ukrainian professional movement). *Kalendar «Vpered».*- L'viv: *Z drukarni Dila.*- 1920.
28. *Chernets'kyy A.* Spomyny z moho zhyttya (Memories of my life). – К. : *Osnovni tsinnosti*, 2001. – 168p.

Бегей Ігор Іванович – кандидат політичних наук, доцент

Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України

Адреса: 79005, м. Львів, пр. Шевченка, 9

E-mail: begej@i.ua

Begej Igor Ivanovych – PhD in political science, associate professor

Lviv institute of banking the University of banking of the National Bank of Ukraine

Address: 9, Shevchenko Av., Lviv, 79005, Ukraine

E-mail: begej@i.ua